

УДК 336.5, 331.2, 331.5

Спасенко Ю. О.

ІНВЕСТИЦІЇ ДО РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Проаналізовано обсяги надходження прямих іноземних інвестицій, визначено необхідність їх залучення для розвитку економіки та заходи щодо створення сприятливого інвестиційного клімату в умовах запровадження зони вільної торгівлі з метою підвищення рівнів зайнятості та заробітної плати. Угодою про Асоціацію Україна – ЄС передбачено скасування або суттєве зменшення експортних та імпорتنих мит; ліквідацію технічних бар'єрів; сприяння встановленню чесної конкуренції і рівних умов доступу до ринків, що збільшить приплив іноземних інвестицій та забезпечить свободу започаткування підприємницької діяльності, вільний рух товарів, послуг, капіталу й робочої сили, стимулювання зростання виробництва, розширення торгівлі, впровадження нових технологій, створення кращих умов працевлаштування та трансформування національної економіки. Здійснено аналіз надходження прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) до економіки України за видами економічної діяльності за 2014–2015 рр. та визначено основні зарубіжні інвестори, зокрема Кіпр, Німеччина, Нідерланди. Майже всі країни-інвестори скоротили обсяги інвестицій, найбільше – Російська Федерація, внаслідок антитерористичної операції на Сході України. Особливо це позначилось на важливих для економіки галузях: промисловості, зокрема, виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення; професійній, науковій та технічній діяльності; будівництві; сільському, лісовому та рибному господарстві. Негативних змін зазнав показник обсягу прямих інвестицій на одну особу. Упродовж зазначеного періоду відбулася ротация учасників інвестиційного ринку України. Так, більшість іноземних компаній згорнули діяльність у таких вагомих галузях, як нафто- та газовидобування й перероблення, металообробка, авіасполучення тощо. Натомість значно менше підприємств започаткували новий бізнес, причому в галузях, де очікується швидше окупність витрат (постачання ядерного палива, птахівництва, виробництво молочних продуктів та олій тощо).

Ключові слова: прамі іноземні інвестиції, інвестиційне середовище, зона вільної торгівлі, реальний сектор економіки.

Рис. 3. Табл. 2. Літ. 13.

Спасенко Ю. О.

ИНВЕСТИЦИИ В РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Проанализированы объемы поступления прямых иностранных инвестиций, определены необходимость их привлечения для развития экономики и меры для создания благоприятного инвестиционного климата в условиях введения зоны свободной торговли с целью повышения уровней занятости и заработной платы. Соглашением об ассоциации Украина – ЕС предусмотрены отмена или существенное уменьшение экспортных и импортных пошлин; ликвидация технических барьеров; содействие установлению честной конкуренции и равных условий доступа к рынкам, что увеличит приток иностранных инвестиций и обеспечит свободу основания предпринимательской деятельности, свободное движение товаров, услуг, капитала и рабочей силы, стимулирование роста производства, расширение торговли, приход новых технологий, создание лучших условий трудоустройства и трансформацию украинской экономики. Осуществлен анализ поступления прямых иностран-

© Спасенко Ю. О., 2016

ных инвестиций (акционерного капитала) в экономику Украины по видам экономической деятельности за 2014–2015 гг. и определены основные зарубежные инвесторы, в частности Кипр, Германия, Нидерланды. Почти все страны-инвесторы сократили объемы инвестиций, более всего – Российская Федерация, в результате антитеррористической операции на Востоке Украины. Особенно это отразилось на важных для экономики отраслях: промышленности, в частности, производстве кокса и продуктов нефтепереработки; профессиональной, научной и технической деятельности; строительстве; сельском, лесном и рыбном хозяйстве. Негативные изменения испытал показатель объема прямых инвестиций на душу населения. В течение указанного периода произошла ротация участников инвестиционного рынка Украины. Так, большинство иностранных компаний свернули деятельность в таких весомых отраслях, как нефте- и газодобыча и переработка, металлообработка, авиасообщение и др. В свою очередь, значительно меньше предпринимателей начали новый бизнес, причем в областях, где ожидается более быстрая окупаемость затрат (поставка ядерного топлива, птицеводство, производство молочных продуктов и масла и т. п.).

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции, инвестиционная среда, зона свободной торговли, реальный сектор экономики.

Yuliya Spasenko

INVESTMENT IN THE REAL SECTOR AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

The article analyzes the volume of receipts of foreign direct investment, identifies the need to attract FDI for economic development and means to create a favorable investment climate in the context of the introduction of a free trade zone in order to increase employment and wage levels. The Ukraine-EU Association Agreement provides for the removal or substantial reduction of export and import duties and technical barriers, promoting fair competition and equal access to markets to increase foreign investment and ensure a freedom of entrepreneurial activity foundation, free movement of goods, services, capital and labor force. It also facilitates an increase in production and trade, the arrival of new technologies, the creation of the best conditions of employment and transformation of the Ukrainian economy. The author analyzes foreign direct investment income (equity) of the countries in the Ukrainian economy according to economic activities in 2014-2015 and identifies the main foreign investors, in particular, Cyprus, Germany and Netherlands. At the same time, almost all countries-investors have reduced the volume of provided investment, most of all – the Russian Federation, as a result of hostilities in the East of Ukraine. This is especially reflected in such important areas of the Ukrainian economy as the production of coke and refined oil products, professional, scientific and technical activities, construction, agriculture, forestry and fisheries. Also an indicator of FDI volume per capita has undergone negative changes. During the relevant period there has been a significant rotation of participants in the investment market of Ukraine. For example, most foreign companies curtailed their activities in the tangible industries such as oil and gas production and processing, metalworking, air traffic and others. In turn, much fewer entrepreneurs have set up a new business, particularly in those areas where it is expected a faster payback (supply of nuclear fuel, poultry, dairy products and vegetable oil, etc.).

Key words: foreign direct investment, investment environment, free trade zone, the real economy.

JEL classification: F21, H54.

Українська економіка потребує реформ, спрямованих на збільшення рівнів зайнятості та заробітної плати, модернізацію виробництва та підвищення конкурентоспроможності продукції. З цією метою слід запровадити дієвий механізм боротьби з корупцією, сформувати передбачуване бізнес-середовище, прозорі та недискримінаційні умови ведення бізнесу, що дасть можливість залучити іноземні інвестиції, необхідні для створення нових робочих місць із використанням високоефективної праці та забезпечення належного рівня розвитку економіки.

Питанням залучення іноземних інвестицій в Україну, формування сприятливого інвестиційного середовища та визначення шляхів покращання інвестиційної політики приділяють значну увагу вітчизняні економісти: В. Геець [1], Я. Жаліло [2], К. Солонінко [3] та ін.

Мета статті – аналіз стану інвестиційного середовища в Україні, визначення можливостей його покращання та залучення інвестицій до реального сектору економіки в умовах запровадження зони вільної торгівлі з ЄС.

Для перебудови реального сектору економіки відповідно до вимог сучасності Україні необхідні сприятливий інвестиційний клімат та потужна економіка, яка забезпечить створення нових робочих місць. Одним із чинників економічного зростання є динаміка інвестицій, які в масштабах країни визначають процес розширеного відтворення, впливаючи на рівень національного доходу.

Важливим аспектом інвестицій є їхня спрямованість на майбутнє, яка відображається в тому, що матеріальні блага внаслідок здійснення вкладень можуть бути отримані лише через певний час. При цьому завжди є ризик, адже невідомо, чи принесуть вкладення реальний дохід. Такий ризик зростає, якщо економіка країни є нестійкою.

Інвестиції класифікуються за трьома видами: фінансові (вкладення в цінні папери); інтелектуальні (вкладення в розвиток кадрів, наукові розробки й винаходи, для яких необхідна розумова праця); реальні (вкладення в сектори економіки для виробництва продукції і послуг та отримання прибутку).

На тлі світової фінансово-економічної кризи ресурсно-сировинна спрямованість економіки країни, слабкість фінансового сектору, низька конкурентоспроможність реального сектору призвели до глибоких економічних дисбалансів. З метою подолання такого становища необхідна масштабна системна модернізація економіки для оновлення основних фондів, зміни структури промислового сектору, сировинної залежності експорту та зростання внутрішнього ринку. Тому головним завданням держави має стати створення надійного інвестиційного середовища, а іноземні інвестиції – основним джерелом виходу з рецесії.

В умовах економічної і політичної кризи вітчизняні підприємці мінімізують вкладення в український бізнес. Така поведінка є своєрідним індикатором для іноземних інвесторів. Інвестиційний клімат не задовольняє: 85 % підприємців. Потенційні інвестори не хочуть вкладати кошти через корупцію, відсутність макроекономічної стабільності та антитерористичну операцію на Донбасі.

Багато великих компаній або згорнули більшу частину свого бізнесу, або залишили Україну. Найбільші втрати відбулися в нафтогазовому секторі [4].

Так, у березні 2015 р. нідерландська компанія “Shell” розірвала договір про співробітництво з “Укргазвидобуванням”, а в червні вийшла з проекту видобу-

вання сланцевого газу в Україні (раніше нею висловлювалися наміри почати розробку Юзівського родовища на території Харківської та Донецької областей).

Американська компанія "Shevron" у липні 2015 р. також залишила сланцевий проект в Україні, раніше плануючи розробляти Олеське родовище на території Львівської та Івано-Франківської областей. Американська компанія "ExxonMobil" у серпні 2015 р. вирішила закрити свої представництва з видобування вуглеводнів. Російська компанія "Лукойл-Украина" влітку 2014 р. покинула ринок нафтопродуктів, займаючи на той момент 6 % ринку роздрібного продажу країни. Вагомою втратою став відхід у квітні 2015 р. угорсько-польської бюджетної авіакомпанії "Wizz Air Ukraine", яка виконувала 16 рейсів в Україну та з України (натомість "Wizz Air Hungary" здійснюватиме 8 рейсів). Причиною цього в компанії назвали тривалу нестабільність на сході країни, девальвацію національної валюти та вплив контролю обміну валюти.

Насамперед слід зупинити корупцію і створити професійні податкові та митні органи, запорукою чого є захист інтелектуальної власності й рівне ставлення до всіх громадян. Це сприятиме реалізації багатьох інших чинників, важливих для розвитку, таких як велика кількість інженерно-технічних працівників, досить високий рівень освіти, великий внутрішній ринок, наявність багатьох природних ресурсів тощо.

Для європейського інвестора ключовим питанням є чіткість і зрозумілість законодавчого поля, насамперед у сфері забезпечення права власності. Інформацію про можливості інвестицій в Україну варто активно поширювати в ЄС. При цьому європейський інвестор має бути впевнений, що в будь-який момент інвестиції можуть бути відкликані, а також необхідна гарантія захищеності його вкладень.

Слід докласти максимальних зусиль до адаптації українського законодавства до європейського та активніше використовувати механізми двосторонніх договорів про захист інвестицій, котрі підписані з багатьма країнами Європейського Союзу. Так, у квітні 2015 р. ухвалено закони України про державні інвестиційні проекти, про захист прав інвесторів, прийнято законопроект щодо підтримки інвестиційної діяльності, згідно з яким встановлюється персональна відповідальність чиновника за шкоду, заподіяну бізнесменам.

Започаткування повноцінної зони вільної торгівлі ЄС та України сприятиме ліквідації перешкод для експорту й імпорту і буде стимулом для торгівлі та інвестицій. На сьогодні чинний режим автономних преференцій для вітчизняного імпорту в країнах ЄС не стимулює припливу європейських інвестицій до України. Для стимулювання експорту передусім треба імпортувати в країну багато сучасного обладнання, що ускладнюється чинними митними ставками. В результаті інвестори не бажають переплачувати і чекають на обіцяне скасування митних зборів.

За розрахунками європейських економістів, завдяки інструменту зони вільної торгівлі з Європейським Союзом український малий і середній бізнес зможе залучити інвестицій на суму понад 2 млрд євро, про що заявив Комісар ЄС з питань європейської політики сусідства, розширення й переговорів [5].

За інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, у Вашингтоні був успішно проведений перший українсько-американський

діловий форум. Велику зацікавленість американських інвесторів викликає надана можливість вкладень у сільське господарство, високі технології, оборонну промисловість [6].

Так, було підписано договір щодо інвестування в найбільший український інтернет-магазин "Rozetka.ua" з боку фонду "Horizon Capital", а також проект будівництва в Україні порту, який здійснюватиме компанія "Amazon.com". Американські компанії здійснюють постачання до України сільськогосподарської техніки на 1 млрд дол. США. Такі компанії, як "AgCo", "Monsanto", "Dupont Pioneer", успішно працюють на вітчизняному ринку й щороку збільшують інвестиції до агропромислового сектору. З керівництвом компанії "Westinghouse" домовлено про постачання ядерного палива, про підвищення потужності діючих атомних енергоблоків. НАК "Нафтогаз України" підписав дворічний меморандум про взаєморозуміння з американською компанією з видобутку нафти і газу "Frontera resources corporation". Сторони погодилися співпрацювати у сфері інвестування в розвідку та розробку нафти і газу в Україні. Угорський уряд також намагається зберегти й підвищити нинішній рівень економічного співробітництва, для чого виділено кошти на створення нового прикордонного переходу. Металургійна компанія "ArcelorMittal" протягом найближчих років інвестує в Україну 1,2 млрд дол. США. Швейцарські компанії, котрі працюють у нашій країні, не виводять капітал і не мають відпливу інвестицій. Приміром, на Одещині було вкладено 120 млн дол. США у швейцарську компанію з виробництва олії. Від Швейцарії вже отримано 200 млн дол. США кредитних коштів, а у Стратегії співпраці з Україною зазначено, що з 2015 по 2018 р. на впровадження заходів у напрямі сталого економічного розвитку буде виділено 18 млн швейцарських франків. З Китаєм досягнуто домовленості про участь китайських інвесторів у будівництві об'єктів нерухомості та співробітництво в аграрному секторі. Французькі підприємства готові супроводжувати й підтримувати технологіями, знаннями та практичним досвідом вітчизняних аграріїв. Наприклад, компанії "Данон", "Луї Дрейфус", "Суфле" інвестують у покращання якості молока і підвищення рівня життя села, створюючи молочні сімейні ферми та розвиваючи кооперативний рух [7].

Прямі іноземні інвестиції сприяють стійкому економічному зростанню і соціально-економічному розвитку, позитивно впливають на зайнятість, особливо в країнах із високим рівнем безробіття. Їх приплив забезпечує модернізацію виробничого апарату, поліпшення якості зростання і залучення нових інвестицій, підвищення продуктивності праці та створення нових робочих місць.

Оплата праці на іноземних підприємствах часто є вищою, ніж у національних компаніях, що стимулює зростання продуктивності праці. Збільшення заробітної плати в іноземних компаніях позитивно впливає на її зростання в економіці загалом.

За результатами II кв. 2015 р. показник інвестиційної привабливості України, що розраховується за результатами опитування керівників компаній – членів Європейської бізнес-асоціації, зріс із 2,51 до 2,66 бала за 5-бальною шкалою. Однак і таке значення є нижчим за середній рівень у три бали, відповідно – нинішній інвестиційний клімат залишається незадовільним. Показово,

що найгірше значення цього показника було зафіксовано наприкінці 2013 р., коли влада відмовилася від курсу на європейську інтеграцію, – 1,81 бала. Однак у першому півріччі 2015 р. лише 22 % інвесторів побачили реальні зміни на краще, зумовлені переважно діями Міністерства економічного розвитку і торгівлі та Міністерства внутрішніх справ України, натомість для 51 % інвесторів нічого не змінилося, а 27 % відчували погіршення для своєї діяльності [8].

Для стимулювання зростання іноземних інвестицій в Україні та створення сприятливішого інвестиційного клімату необхідні такі заходи:

- запровадження податкових пільг для окремих сегментів економіки – держава повинна структурно розмежувати й стимулювати інвестиції в пріоритетні галузі з метою уникнення дисбалансу між сировинними і несировинними галузями;
- формування особливих економічних зон у регіонах, що допоможе розподілити потік інвестицій з районів із розвинутішою інфраструктурою до районів із менш розвинутою і надасть поштовх їх економічному й соціальному розвитку. У подібних зонах можуть діяти спеціальні податкові режими, пільги за обов'язковими платежами і зборами;
- створення рівних умов конкуренції, введення особливих митних режимів для ввезення на територію України готового обладнання, за допомогою якого можна запустити збиральні виробництва як один з елементів глобального виробничого ланцюга.

Такі нововведення забезпечать додаткові робочі місця та освоєння передових технологій. Модернізація повинна стосуватися як реального, так і фінансового сектору економіки. Темпи зростання економіки мають визначатися скороченням безробіття, розвитком науково-технічного сектору, масштабною роботою виробничих потужностей, якісним та достатньо швидким оновленням і впровадженням нових технологій.

Обсяг залучених прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) у вітчизняну економіку на 1 липня 2015 р. становив 42 851,3 млн дол. США (в розрахунку на одну особу – 1000,5 дол. США) [9].

За інформацією Державної служби статистики України (Держстату), у січні–червні 2015 р. іноземними інвесторами вкладено в економіку 1042,4 млн дол. США та вилучено 351,3 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення вартості акціонерного капіталу за рахунок переоцінки, втрат і перекласифікації дорівнювало 3604 млн дол. США, у тому числі за рахунок курсової різниці – 3539,3 млн дол. США.

Інвестиції надійшли зі 133 країн. Із країн ЄС із початку інвестування внесено 33 154,9 млн дол. США (77,4 % загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн – 9696,4 млн дол. США (22,6 %).

До десяти основних країн-інвесторів, на які припадає понад 83 % загального обсягу прямих інвестицій, належать: Кіпр – 12274,1 млн дол. США (28,6 %), Німеччина – 5489 млн (12,8 %), Нідерланди – 5108 млн (11,9 %), Російська Федерація – 2685,6 млн (6,3 %), Австрія – 2354,3 млн (5,5 %), Великобританія – 1953,9 млн (4,6 %), Британські Віргінські острови – 1872,6 млн (4,4 %), Франція – 1539,2 млн (3,6 %), Швейцарія – 1371,2 млн (3,2 %) та Італія – 966,6 млн дол. США (2,3 %), (рис. 1) [9].

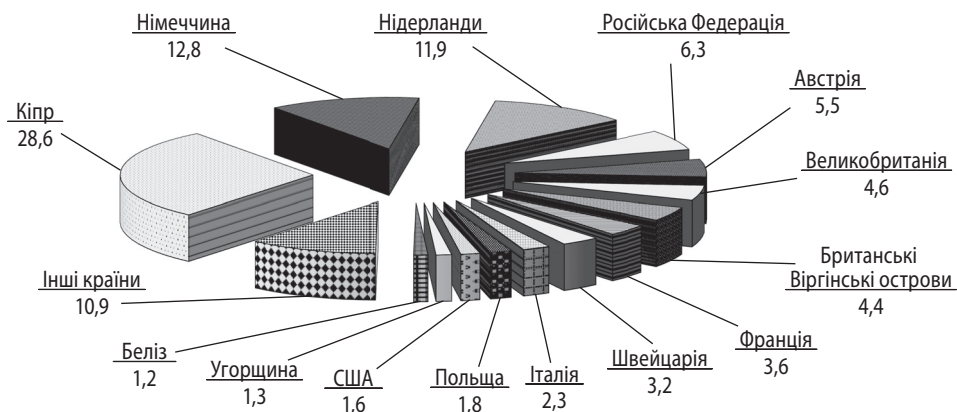

Рис. 1. Розподіл за країнами прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку України на 1 липня 2015 р., %

Складено за: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – червні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 373/0/03.5вн-15. – 14 серп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>; Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – березні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 226/0/03.5вн-15. – 15 трав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Ці країни протягом тривалого часу є основними іноземними інвесторами. На початку 2015 р. обсяги їхніх інвестицій значно скоротилися порівняно з початком 2014 р. (табл. 1). Найбільше скорочення спостерігалось у Російської Федерації (69,6 % у 2015 р. до 2014 р.), причиною чого стали складні політико-економічні відносини та антитерористична операція на Донбасі; мінімальне зменшення інвестицій було в Нідерландах (93,7 %). Водночас Швейцарія збільшила інвестиції в Україну (102,5 %).

Т а б л и ц я 1

Розподіл прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал) в економіку України за країнами та видами економічної діяльності, на початок року, млн дол. США

Вид економічної діяльності	Обсяги інвестицій на		2015 до 2014, %
	01.01.2014	01.01.2015	
<i>Кіпр</i>	18 978,5	13 691,9	72,1
Фінансова та страхова діяльність	4 788,9	3 560,1	74,3
Промисловість	4 790,1	3 065,8	64,0
Операції з нерухомим майном	2 275,3	1 847,3	81,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	2 231,8	1 282,0	57,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1 514,8	1 293,1	85,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	925,6	730,0	78,9
Будівництво	850,4	691,4	81,3
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	599,1	568,3	94,9
Інформація та телекомунікації	410,8	279,4	68,0
Сільське, лісове та рибне господарство	361,5	224,2	62,0

ФІНАНСИ ІНСТИТУЦІЙНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Продовження табл. 1

Вид економічної діяльності	Обсяги інвестицій на		2015 до 2014, %
	01.01.2014	01.01.2015	
<i>Німеччина</i>	6 202,4	5 690,0	91,7
Промисловість	5 390,6	5 016,6	93,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	383,4	291,9	76,1
Фінансова та страхова діяльність	118,0	96,1	81,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	84,7	92,6	109,3
<i>Нідерланди</i>	5 543,7	5 193,8	93,7
Промисловість	2 133,1	1 957,4	91,8
Інформація та телекомунікації	1 056,5	1 056,9	100,0
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	764,4	645,5	84,4
Операції з нерухомим майном	522,1	512,7	98,2
Професійна, наукова та технічна діяльність	361,1	271,6	75,2
Фінансова та страхова діяльність	431,1	273,0	63,3
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	151,8	232,7	153,3
<i>Російська Федерація</i>	3 902,8	2 716,2	69,6
Фінансова та страхова діяльність	2 906,8	1 921,7	66,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	197,9	225,1	113,7
Інформація та телекомунікації	208,3	203,9	97,9
Промисловість	335,6	185,2	55,2
Операції з нерухомим майном	77,9	71,1	91,3
<i>Австрія</i>	3 178,8	2 511,8	79,0
Фінансова та страхова діяльність	2 184,9	1 731,9	79,3
Промисловість	364,6	302,9	83,1
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	244,1	181,5	74,4
Операції з нерухомим майном	97,3	92,7	95,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	94,7	88,8	93,8
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	89,9	49,9	55,5
<i>Великобританія</i>	2 768,2	2 143,9	77,4
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	537,8	505,0	93,9
Операції з нерухомим майном	600,3	451,9	75,3
Промисловість	490,3	340,8	69,5
Фінансова та страхова діяльність	364,0	252,7	69,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	264,0	202,2	76,6
Будівництво	172,1	130,0	75,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	119,1	73,3	61,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	87,6	73,3	83,7
Інформація та телекомунікації	44,5	39,3	88,3
Сільське, лісове та рибне господарство	–	45,5	–

ФІНАНСИ ІНСТИТУЦІЙНИХ СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

Закінчення табл. 1

Вид економічної діяльності	Обсяги інвестицій на		2015 до 2014, %
	01.01.2014	01.01.2015	
<i>Британські Віргінські острови</i>	2 275,9	1 994,2	87,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	838,3	913,7	109,0
Операції з нерухомим майном	291,4	246,9	84,7
Фінансова та страхова діяльність	215,6	199,6	92,6
Промисловість	346,4	181,0	52,3
Професійна, наукова та технічна діяльність	135,0	131,5	97,4
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	128,3	86,1	67,1
Будівництво	94,8	61,6	65,0
Інформація та телекомунікації	65,7	65,0	98,9
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	64,4	35,3	54,8
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	37,3	32,7	87,7
<i>Франція</i>	1 740,9	1 614,8	92,8
Фінансова та страхова діяльність	1 208,0	1 123,7	93,0
Промисловість	287,3	234,2	81,5
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	168,1	191,7	114,0
Професійна, наукова та технічна діяльність	7,6	25,5	335,5
<i>Швейцарія</i>	1 351,0	1 385,3	102,5
Промисловість	830,3	868,4	104,6
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	268,7	314,6	117,1
Професійна, наукова та технічна діяльність	76,1	59,3	77,9
Операції з нерухомим майном	44,5	33,8	76,0
Фінансова та страхова діяльність	39,7	36,7	92,4
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	30,1	31,4	104,3
Тимчасове розміщування й організація харчування	42,1	27,3	64,8
<i>Італія</i>	1 210,2	997,1	82,4
Фінансова та страхова діяльність	1 017,5	824,7	81,1
Промисловість	63,0	58,4	92,7
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	62,2	55,1	88,6
Будівництво	35,5	36,0	101,4

Складено за: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – червні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 373/0/03.5вн-15. – 14 серп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>; Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – березні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 226/0/03.5вн-15. – 15 трав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

За даними Держстату України, на 1 липня 2015 р. на підприємствах промисловості зосереджено 13 498,8 млн дол. (31,5 %) прямих інвестицій, у тому числі переробної – 11 531,6 млн дол. США, добувної промисловості й розроблення кар'єрів – 1287,4 млн, із постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 602,3 млн дол. США. У підприємства металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів унесено 5371,1 млн

дол. США прямих інвестицій, виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 2497,1 млн, виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – 1095,2 млн, машинобудування, крім ремонту й монтажу машин і устаткування, – 826,3 млн, виробництва хімічних речовин і хімічної продукції – 791,5 млн дол. США [9].

В установах фінансової та страхової діяльності акумульовано 11 078,3 млн дол. США, або 25,9 % загального обсягу прямих інвестицій, на підприємствах оптової та роздрібно торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 5688,6 млн (13,3 %), в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 3583 млн (8,4 %), професійну, наукову та технічну діяльність, – 2397,5 млн дол. США (5,6 %).

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу та боргових інструментів) на 1 липня 2015 р. становив 51 701,7 млн дол. США.

За даними табл. 2 на 1 січня 2015 р. прямі іноземні інвестиції порівняно з 1 січня 2014 р. скоротилися майже на 20 %. Зменшення інвестицій зазнали майже всі види економічної діяльності, крім державного управління й оборони та обов'язкового соціального страхування, де обсяг інвестицій не змінився і дорівнював лише 0,1 млн дол. США. Водночас у водопостачанні, каналізації, поводженні з відходами цей показник навіть зріс на 5,3 % до 83,1 млн дол. США.

Найбільше зменшилося інвестування у виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення. За рік обсяг інвестицій у цю галузь скоротився на 75,2 % до 129,2 млн дол. Це можна пояснити тим, що основна частка підприємств цього виду діяльності розташована на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей і частина їх фактично знищена.

Найменшим було скорочення інвестування текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри, виробів із шкіри та інших матеріалів – на 4,8 % (на 1 січня 2015 р. 127,9 млн дол. США).

Максимальний відсоток інвестицій серед галузей економіки України належить промисловості – 31,7 %. Це значення залишилось незмінним порівняно з 2014 р. Також велику частку мали такі галузі, як переробна промисловість (26,8 %), фінансова та страхова діяльність (25,2 %).

Обсяг прямих інвестицій на одну особу зростав, починаючи з 2010 р. Найбільше зростання відбулося у 2012 р. – 1246,1 дол. США. Максимальний обсяг інвестицій на одну особу припадав у 2013 р. – 1327,8 дол. У 2014 р. цей показник стрімко знизився на 19,3 % (1072,0 дол.) через складну політико-економічну ситуацію в країні. У розрахунку за січень – червень 2015 р. обсяг прямих інвестицій на одну особу населення дорівнював 1000,5 дол. США (рис. 2) [12].

Загалом обсяг освоєних (використаних) капітальних інвестицій в Україні за січень – червень 2015 р. порівняно з відповідним періодом 2014 р. скоротився на 9,2 % до 98 724,6 млн грн. Майже вдвічі уповільнилися темпи зменшення капітальних інвестицій порівняно із січнем – червнем 2014 р. до відповідного періоду 2013 р.: тоді обсяг капітальних інвестицій скоротився на 17,5 % [13].

Основним джерелом фінансування в Україні є власні кошти підприємств та організацій (рис. 3). У січні – червні 2015 р. їх частка дорівнювала 69,3 % загального обсягу капітальних інвестицій, або 68 448,6 млн грн. Друге місце зі значним

Таблиця 2
Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) в Україну за видами економічної діяльності, на початок року

Вид економічної діяльності	На 01.01.2014		На 01.01.2015		2014 до 2015, %
	млн дол. США	% до загального підсумку	млн дол. США	% до загального підсумку	
<i>Усього</i>	<i>57 056,4</i>	<i>100,0</i>	<i>45 718,9</i>	<i>100,0</i>	<i>80,1</i>
Сільське, лісове та рибне господарство	776,9	1,4	612,3	1,3	78,8
Промисловість	18 067,5	31,7	14 481,6	31,7	80,2
Будівництво	1 580,0	2,8	1 294,8	2,8	81,9
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	6 829,3	12,0	5 981,0	13,0	87,6
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	1 535,3	2,7	1 341,7	2,9	87,4
Тимчасове розміщування й організація харчування	446,5	0,8	383,3	0,8	85,8
Інформація та телекомунікації	2 051,2	3,6	1 803,6	3,9	87,9
Фінансова та страхова діяльність	15 048,9	26,4	11 526,0	25,2	76,6
Операції з нерухомим майном	4 768,3	8,4	3 952,6	8,6	82,9
Професійна, наукова та технічна діяльність	4 006,8	7,0	2 704,4	5,9	67,5
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1 686,9	3,0	1 416,5	3,1	84,0
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	0,1	0,0	0,1	0,0	100,0
Освіта	12,0	0,0	10,7	0,0	89,2
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	60,7	0,1	51,5	0,1	84,8
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	157,0	0,3	140,7	0,3	89,6
Надання інших видів послуг	28,9	0,1	18,3	0,0	63,3

Складено за: Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – червні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 373/0/03.5вн-15. – 14 серп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>; Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – березні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 226/0/03.5вн-15. – 15 трав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

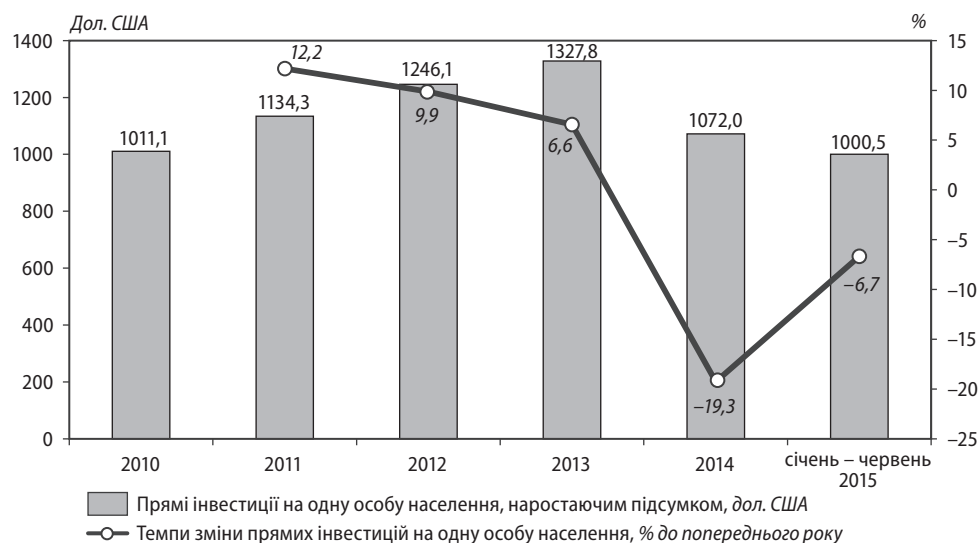

Рис. 2. Динаміка прямих інвестицій на одну особу

Складено за: Соціально-економічний розвиток України за січень – червень 2015 року // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

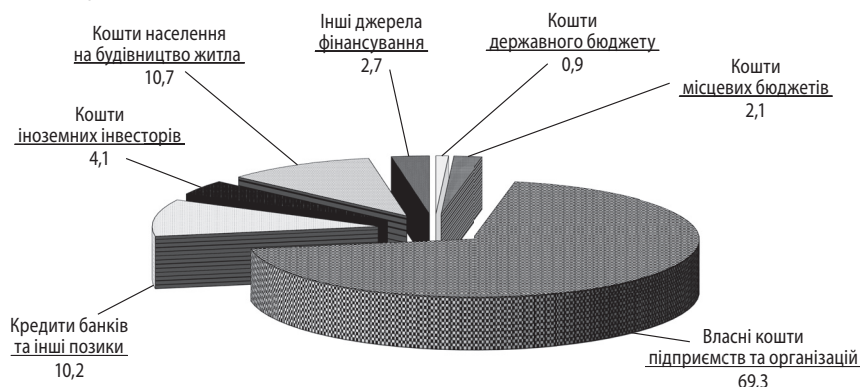

Рис. 3. Освоєння капітальних інвестицій за джерелами фінансування в січні – червні 2015 р., % до загального обсягу

Складено за: Капітальні інвестиції в Україні за січень – червень 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 392/0/03.4вн-15. – 26 серп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

відривом посіли кошти населення на будівництво житла – 10,7 % (10 534,8 млн грн), третє – кредити банків та інші позики – 10,2 % (10 114,2 млн грн).

Інвестиції з решти чотирьох джерел фінансування були порівняно неістотними: від 0,9 % (кошти державного бюджету – 906,4 млн грн) до 4,1 % (кошти іноземних інвесторів – 4040,2 млн грн).

Аналіз структури інвестицій дає можливість спрогнозувати, що найбільші інвестиції, як вітчизняні, так і іноземні, й у подальшому вкладатимуться у переробну промисловість України, модернізація якої сприятиме доведенню якості виробленої продукції до європейських стандартів. Велика частка ін-

вестицій вітчизняних підприємств у їх загальному обсязі обмежує можливість підприємств спрямовувати більші кошти на заробітну плату, оскільки обсяг іноземних інвестицій в Україну є незначним. Вкладення підприємств у модернізацію виробництва надалі зумовлять формування сприятливих умов торгівлі, використанню у виробництві кваліфікованішого персоналу й, відповідно, – підвищенню реальної заробітної плати працівників.

Механізм зростання останньої науковці пов'язують із проблемою зайнятості. Статистика свідчить, що на зареєстрованому ринку праці України існує різка асиметрія між попитом і пропозицією робочої сили. З одного боку, вакансії, про які роботодавці повідомляють державну службу зайнятості, зазвичай низької якості й не відповідають вимогам гідної праці, а отже, не потребують достатньо освіченої робочої сили. З другого боку, зростаючий попит на нові інноваційні професії, зокрема в реальному секторі економіки, натрапляє на їх дефіцит на ринку праці, що актуалізує проблему вдосконалення розвитку та підвищення якості трудового потенціалу.

Зниження рівня зайнятості у кризовому 2014 р. було більшим, ніж у кризовому 2009 р. за всіма категоріями населення. Рівень безробіття у 2014 р. був найвищим за десять років, співвідношення кількості безробітних та вакансій досягло максимального значення: 14 осіб на 1 вакантне місце (у 2012 та 2013 рр. – 11 та 10 осіб відповідно).

За даними Держстату України, середня номінальна заробітна плата штатних працівників підприємств, установ та організацій у грудні 2015 р. дорівнювала 5230 грн. При цьому її розмір зріс у грудні 2015 р. порівняно з листопадом 2015 р. на 16,3 %, а відносно грудня 2014 р. – на 30,4 %. Однією з причин такого значного зростання є стрімке зменшення рівня зайнятості та скорочення робочих місць. Разом із тим реальна заробітна плата у грудні 2015 р. щодо грудня 2014 р. скоротилася на 9,9 %.

Стійке економічне зростання має забезпечуватись активними процесами інвестування як у добувні, так і в переробні галузі. Зусилля слід спрямовувати на технологічну модернізацію економіки, розвиток інфраструктури, особливо в сільськогосподарському секторі, харчовій промисловості та секторі послуг тощо.

Необхідно істотно переформатувати структуру джерел інвестування в економіку. Важливо відновити довіру населення до банківської діяльності, орієнтованої не на інвестиції до реального сектору, а на високодохідні й швидкоокупні фінансові операції. Як наслідок, переважна частка заощаджень домогосподарств перебуває поза банківською сферою, а це є вагомим потенційним джерелом надходження інвестиційних коштів.

Значними перепонами інвестуванню реального сектору економіки є високий рівень ризиків вкладень у реальний капітал, несформованість ринку ефективних інвестиційних проектів та відсутність механізмів спрямування інвестиційних потоків до малоприбуткових галузей і виробництв, неналежне державне регулювання та стимулювання інвестиційної діяльності. Також багато підприємств не зацікавлені в участі сторонніх інвесторів унаслідок побоювань щодо втрати контролю над частиною прибутків та функціонуванням виробництва.

Усунення бар'єрів дасть змогу збільшити частку банківських кредитів та інших позик, заощаджень населення, коштів державного й місцевих бюджетів і коштів іноземних інвесторів у фінансуванні реального сектору економіки.

Залучення прямих інвестицій сприятиме підвищенню зайнятості та заробітної плати за рахунок створення нових робочих місць, оновлення технічної та технологічної бази виробництва, переформування структури реального сектору відповідно до сучасних умов. Досягти цього можна через удосконалення законодавчої бази щодо сприятливої інвестиційної політики: захисту від корупції та зниження рівня державних витрат; гарантування розвитку бізнесу та надійності прав власності; встановлення фіскальної та монетарної свободи; створення вільного ринку праці; забезпечення ефективного функціонування зони вільної торгівлі.

Список використаних джерел

1. *Геєць В.* Від квазіринку до ринку та інвестиційного зростання / В. Геєць // Дзеркало тижня. – 2015. – 21 серпня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/macrolevel/vid-kvazirinku-do-rinku-ta-investiciynogo-zrostannya-_html.
2. *Солонінко К. С.* Міжнародна економіка / К. С. Солонінко. – К.: Кондор, 2008. – 380 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.info-library.com.ua/books-book-146.html>.
3. *Жалило Я.* Иностранные инвестиции и национальный капитал: парадигма взаимодействия / Я. Жалило // Фондовый рынок. – 2001. – № 25. – С. 8–9.
4. Некоторым инвесторам больше не интересна Украина. – 2015. – Авг. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.news-cloud.net/news/ukraine/economics/5144-nekotorym-investoram-bolshe-ne-interesna-ukraina.html>.
5. В Україні створять 15 регіональних центрів підтримки малого та середнього бізнесу за допомогою програми ЄС “SURE” / Прес-служба Мінекономрозвитку. – 2015. – 18 черв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Print?lang=uk-UA&id=eb8d126f-3ee8-400a-9a1e-490d096ba2e6>.
6. Урядова делегація представила американському бізнесу інвестиційні можливості України / Прес-служба Мінекономрозвитку. – 2015. – 14 лип. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d7cc4ec1-29af-412a-8b84-144c1e85b0a5&title>.
7. Міністр Абромавичус: Україна залучатиме інвестиції під гарантії країн ЄС / Укрінформ. – 2015. – 27 берез. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1829912-ministr_abromavichus_ukraina_zaluchatime_investitsiii_pid_garantiii_kraiin_e_s_2037384.html.
8. *Панченко Ю.* Чи побачили інвестори українські реформи? / Ю. Панченко // Європейська правда. – 2015. – 23 липня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/07/23/7036185>.
9. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – червні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 373/0/03.5вн-15. – 14 серп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у січні – березні 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 226/0/03.5вн-15. – 15 трав. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України у 2014 році // Експрес-випуск. – 2015. – № 71/0/03.5вн-15. – 17 лют. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Соціально-економічний розвиток України за січень – червень 2015 року // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

13. Капітальні інвестиції в Україні за січень – червень 2015 року // Експрес-випуск. – 2015. – № 392/0/03.4ВН-15. – 26 серп. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References

1. Heyec', V. (2015). Vid kvaziry`nku do ry`nku ta investy`cijnoho zrostannya [Quasi from market to market and investment growth]. *Dzerkalo ty`zhnya* [Mirror of the week]. Retrieved from <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/vid-kvazirinku-do-rinku-ta-investiciynogo-zrostannya-.html> [in Ukrainian].
2. Soloninko, K. S. (2008). *Mizhnarodna ekonomika* [International Economics]. Ky`yiv: Kondor. Retrieved from <http://www.info-library.com.ua/books-book-146.html> [in Ukrainian].
3. ZHalilo, YA. (2001). Inostranny`e investicii i nacional`ny`j kapital: paradigma vzaimodejstviya [Foreign investment and the nation's capital: the paradigm of interaction]. *Fondovy`j ry`nok* [Stock market], 25, 8–9 [in Russian].
4. *Nekotory`m investoram bol`she ne interesna Ukraina* [Some investors are no longer interested in Ukraine]. (2015). Retrieved from <http://www.news-cloud.net/news/ukraine/economics/5144-nekotorym-investoram-bolshe-ne-interesna-ukraina.html> [in Russian].
5. *V Ukrayini stvoryat` 15 rehional`ny`x centriv pidtry`mky` maloho ta seredn`oho biznesu za dopomohoyu prohramy` YeS "SURE"* [In Ukraine, will create 15 regional centers for small and medium businesses using EU "SURE"]. (2015). Pres-sluzhba Minekonomrozwitku [Minister's press service]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/News/Print?lang=uk-UA&id=eb8d126f-3ee8-400a-9a1e-490d096ba2e6> [in Ukrainian].
6. *Uryadova delehaciya predstavly`la amery`kans`komu biznesu investy`cijni mozhly`vosti Ukrayiny`* [Government delegation presented the American business investment opportunities in Ukraine]. (2015). Pres-sluzhba Minekonomrozwitku [Minister's press service]. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d7cc4ec1-29af-412a-8b84-144c1e85b0a5&title> [in Ukrainian].
7. Ministr Abromavy`chus: Ukrayina zaluchaty`me investy`ciyi pid harantiyi krayin YeS [Abromavychus Minister: Ukraine will attract investment guarantees under EU]. (2015). *Ukrinform* [Ukrinform]. Retrieved from http://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/1829912-ministr_abromavichus_ukraina_zaluchatime_investitsiii_pid_garantiii_kraiin_e_s_2037384.html [in Ukrainian].
8. Panchenko, Yu. (2015). Chy` pobachy`ly` investory`ukrayins`ki reformy`? [Do seen investors Ukrainian reforms?]. *Yevropejs`ka pravda* [European truth]. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/07/23/7036185> [in Ukrainian].
9. Investy`ciyi zovnishn`oekonomichnoyi diyal`nosti Ukrayiny` u sichni – chervni 2015 roku [Investments of foreign economic activity of Ukraine in January – June 2015]. (2015). *Ekspres-vy`pusk* [Express issue], 373/0/03.5ВН-15. retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
10. Investy`ciyi zovnishn`oekonomichnoyi diyal`nosti Ukrayiny` u sichni – berezni 2015 roku [Investments of foreign economic activity of Ukraine in January – March 2015]. (2015). *Ekspres-vy`pusk* [Express issue], 226/0/03.5ВН-15. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
11. Investy`ciyi zovnishn`oekonomichnoyi diyal`nosti Ukrayiny` u 2014 roci [Investments in foreign economic activity of Ukraine 2014]. (2015). *Ekspres-vy`pusk* [Express issue], 71/0/03.5ВН-15. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
12. Social`no-ekonomichny`j rozvy`tok Ukrayiny` za sichen` – cherven` 2015 roku [Socio-economic development of Ukraine for January – June 2015]. (n. d.). *Derzhavna sluzhba staty`sty`ky` Ukrayiny`* [State Statistics Service of Ukraine]. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
13. Kapital`ni investy`ciyi v Ukrayini za sichen` – cherven` 2015 roku [Capital investment in Ukraine in January - June 2015]. (2015). *Ekspres-vy`pusk* [Express issue], 392/0/03.4ВН-15. retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].